

Nieuwsbrief oktober 2020

In deze nieuwsbrief bruikbare tips voor schrijvers van onze ambassadeur Hanneke Sas aan de hand van een korte boekbespreking

Meer dan de feiten

Het afgelopen jaar volgde ik de specialisatie 'Familieverhalen en Biografieën' aan de Schrijversacademie. Op de literatuurlijst stond: 'Meer dan de feiten'. In deze bundel interviewen de journalisten Jeroen van Bergeijk en Han Ceelen dertien non-fictieauteurs, zoals Judith Koelemeijer, Geert Mak, Annejet van der Zijl. Ik was benieuwd of ik als schrijver van levensboeken wat met deze reeks gesprekken zou kunnen, bijvoorbeeld qua schrijftechniek of wijze van werken. Biografieën en familieverhalen schuren heel aardig tegen 'onze' levensboeken aan maar zijn zeker niet hetzelfde. De non-fictieauteurs proberen een eigen stem en toon aan het verhaal te geven. Wij schrijven daarentegen zoveel mogelijk vanuit de verteller zelf, omdat het immers zijn/haar verhaal is.

In de inleiding van het boek vertellen de interviewers meer over de kenmerken van literaire non-fictie, bijvoorbeeld over de stijl van schrijven die meer op een roman lijkt dan dat het journalistiek is, het inzoomen op het alledaagse van het leven in plaats van het nieuws, het soms jarenlang graven in leefwerelden. In deze Nieuwsbrief deel ik met u graag zes fragmenten uit het boek die me aanspreken.

1. Over 'gewone' mensen

Judith Koelemeijer geeft aan dat ze graag over gewone mensen schrijft. 'Mensen die niet beroemd zijn en wier levensverhaal niet vanzelfsprekend wordt gehoord, terwijl ze wel iets bijzonders te vertellen hebben'. (...) 'Ik wil laten zien hoe mensen die geschiedenis hebben ervaren'. (p. 44)

Dit zijn voor mij twee elementen die het schrijven van levensboeken zo prachtig maken. Je verplaatst je in het leven van de verteller waardoor je ook in de geschiedenis duikt.

2. Hoe schrijf je het verhaal op

Stella Braam vertelt dat ze haar verhalen zo mooi mogelijk probeert op te schrijven: 'Mooi schrijven is voor mij sober schrijven. Ik gebruik zo weinig mogelijk bijvoeglijke

naamwoorden. Probeer alles zo kaal mogelijk te houden. Ritme is ook belangrijk. Korte zinnen moet je afwisselen met langere'. (p. 134)

Het is precies zoals ik het heb geleerd: liever geen bijvoeglijke naamwoorden tenzij je geen sterk genoeg zelfstandig naamwoord weet. Alleen voor een levensboek vind ik: gebruikt de verteller veel bijvoeglijke naamwoorden dan geef ik die wel weer, want dat hoort bij zijn/haar manier van spreken. Natuurlijk probeer ik wel in schrijftaal te schrijven, of wat Gerard van Westerloo uitlegt: 'Je moet de gesproken taal zo weergeven dat je bij wijze van spreken een nieuwe taal krijgt. "Sprijftaal" heb ik dat wel eens genoemd, een combinatie van spreek- en schrijftaal'. (p. 63)

3. Sandwichformule

Verder heeft Stella nog een (opfris) tip: 'In de eerste zin moet (...) altijd iets gebeuren, die moet bewegen. "Mijn vader heeft zijn afdeling gegijzeld." Zoiets. De sandwichformule gebruik ik om taaie maar noodzakelijke informatie in mijn verhaal te verwerken. Je eindigt een hoofdstuk op een heel spannend moment met een cliffhanger, zodat de lezer wil weten hoe het afloopt'. (p. 135)

4. Schrijven in scènes

Wanneer een oudere in dialoogvorm begint te vertellen, vind ik het aantrekkelijk om het zo in het levensboek weer te geven. 'Omdat er in de handeling en de dialoog dingen gebeuren. En iets wat gebeurt, laat een diepere indruk na dan iets wat je wordt meegedeeld.', legt Frank Westerman uit. (p. 36)

5. Anders denken dan je verteller

Ik kan het soms hartgrondig oneens zijn met een verteller maar het gaat in het levensboek niet om mij. Het uitgangspunt van Jos Luyendijk vind ik daarom mooi: 'Alleen van mensen die anders denken dan jijzelf hoor je dingen die je nog niet weet, en dat is mijn uiteindelijke drijfveer: mijn nieuwsgierigheid bevredigen en scherpen'. (p. 174)

6. Drijfveren van mensen

Wat Annejet van der Zijl fascineert zijn de drijfveren van mensen: 'Welke kaarten krijgen mensen gedurende hun leven in handen gespeeld, onder welke omstandigheden gebeurt dat en wat doen ze daar dan vervolgens mee? Impliciet zoek ik de vragen die ik zelf over het leven heb uit via mijn verhalen'. (p. 226)

En daarmee laat Annejet zien dat wij veel van onze vertellers kunnen leren.

'Meer dan de feiten' is een boek van herkenning en nieuwe inzichten. Het is interessant om te lezen als je specifiek meer wilt weten over hoe auteurs van literaire non-fictie te werk gaan en af en toe kan je als levensboekschrijver er een graantje van meepikken.

Hanneke Sas, ambassadeur Rijswijk

- *Han Ceelen en Jeroen van Bergeijk: Meer dan de feiten, Gesprekken met auteurs van literaire non-fictie, Querido Fosfor, Amsterdam-Antwerpen, 2019, 4^e druk, € 20,-*
- *Voorbeeld van een literair non-fictieboek in 2020 (1ste druk), van een auteur uit 'Meer dan de feiten': Jan Brokken: 'Het eiland van Jean Rhys' (verschijnt in september)*